

Moguć- nosti obrazo- vanja na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine

VODIČ ZA UČENIKE
I RODITELJE

Zagreb, 2019.

Izdavač: Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*
Berislavićeva 10, Zagreb
www.skd-prosvjeta.hr

Tel: 01/4872-480, Fax: 01/4872-364
e-mail: skdprosvjeta@skdprosvjeta.com

Za izdavača: Mile Radović
Autorica: Maja Matić
Lektura: Maja Matić, Jovo Čorak
Grafičko oblikovanje: FINALIZACIJA / Ivica Družak

Tisak: Tiskara Zelina
Tiraža: 1000
Zagreb, 2019.

ISBN 978-953-8307-01-0

Uz sufinanciranje
Ministarstva znanosti i obrazovanja
Republike Hrvatske

OBRAZOVANJE NA JEZIKU I PISMU NACIONALNIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Jedno od posebnih prava pripadnika svih nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj je i pravo na obrazovanje. Pravo na obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina najčešće podrazumijeva mogućnost obrazovanja na materinskom jeziku, odnosno jeziku i pismu kojim se manjina služi. Ostvarivanje toga prava podrazumijeva i ostvarivanje mogućnosti podučavanja o manjinskom kulturnom naslijeđu i kulturi uopće, manjinskoj povijesti, vjeri i ostalim pitanjima od posebnog značaja za očuvanje identiteta svih nacionalnih manjina.

Ostvarivanje prava na obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina od iznimnog je značaja za očuvanje i zaštitu identiteta i opstojnosti pripadnika nacionalnih manjina u državama u kojima žive te se njime sprječava asimilacija pripadnika nacionalnih manjina.

Ostvarivanje manjinskih prava na obrazovanje doprinosi i ostvarivanju ostalih manjinskih (npr. prava na privatno, javno i službeno korištenje jezika i pisma; prava na primanje i širenje informacija i ideja na manjinskom jeziku i pismu; prava na slobodu izražavanja, slobodu misli, savjesti i vjere...) i općih ljudskih prava, kao i promicanju različitosti, izgradnji tolerancije i razumijevanja te očuvanju multikulturalnih osobitosti jednog društva. Usvajanje i ostvarivanje posebnih prava na obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina nikako ne smije biti usmjereno na izoliranje pripadnika manjine iz okruženja u kojem žive.

Imajući u vidu ciljeve usvajanja posebnih mjera za pripadnike nacionalnih manjina, odnosno ostvarivanje pravne i faktičke jednakosti s pripadnicima većinskog naroda, obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina treba doprinositi punoj i učinkovitoj integraciji manjina u širu društvenu zajednicu.

ODGOJ I OBRAZOVANJE SRPSKE NACIONALNE MANJINE

U Republici Hrvatskoj odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine, jednako kao i za sve ostale pripadnike nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, zakonski je regulirano temeljem *Ustava Republike Hrvatske*, *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* i *Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina*. Prema Ustavnom zakonu pripadnici srpske nacionalne manjine, jednako kao i sve ostale nacionalne manjine, imaju pravo na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu. Sukladno tome mogu se osnivati školske ustanove s nastavom na jeziku i pismu nacionalne manjine, te unutar postojećih organizirati posebni razredni odjeli odnosno posebne skupine, pri čemu se obrazovni proces može provoditi za manji broj učenika od onog koji je propisan za školske ustanove s nastavom na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu.

Nastavni plan i program odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine uz opći dio obvezno sadrži dio čiji je sadržaj u vezi s posebnosti srpske nacionalne manjine (jezik, književnost, povijest, zemljopis i kulturno stvaralaštvo srpske nacionalne manjine). U sklopu *Prosvjetinog* trgovačkog društva *Prosvjeta d.o.o.* objavljuju se udžbenici na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu, koji prate nastavni plan i kurikularne dokumente koji su jednako važeći za sve učenike u Republici Hrvatskoj.

Pripadnici svih nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj sami biraju tj. odlučuju hoće li se obrazovati na jeziku i pismu nacionalne manjine ili će pohađati nastavu na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Odgoj i obrazovanje pripadnika srpske nacionalne manjine obavlja se u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama s nastavom na srpskom jeziku i pismu kojim se služe pod uvjetima i na način propisan

posebnim programom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina koje donosi nadležno Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Svim učenicima koji to žele mora biti dostupno školovanje na srpskom jeziku i pismu u svim odgojnim i obrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurava u Državnom proračunu sredstva za organiziranje i provođenje nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina sastavni su dio cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja te se temeljni dokumenti obrazovne politike odnose i na ovaj segment obrazovnog sustava.

MODELI OBRAZOVANJA NA JEZIKU I PISMU SRPSKE NACIONALNE MANJINE

Programi predškolskog odgoja i naobrazbe mogu biti na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine i dvojezični. Provođe se u odgojno-obrazovnim skupinama za djecu pripadnike srpske nacionalne manjine koja iskažu interes za ovaj program prilikom upisa.

Odgoj i obrazovanje pripadnika srpske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama provodi se na temelju tri modela organiziranja i provođenja nastave:

MODEL A

Po modelu A cjelokupna se nastava izvodi na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine, uz obvezno učenje hrvatskog jezika u istom broju sati u kojem se uči srpski jezik. Učenci imaju pravo i obvezu učiti dodatne sadržaje važne za srpsku manjinsku zajednicu. Ovaj se model nastave provodi u posebnoj ustanovi, ali ga je moguće provoditi u ustanovama s nastavom na hrvatskom jeziku u posebnim odjelima s nastavom na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine. Uče-

nici pišu ćirilčnim pismom, a nakon osnovnoškolskog modela A imaju mogućnost nastaviti se školovati po istom modelu i u srednjim školama. Diplome se izdaju u dvojezičnoj formi, na srpskom i hrvatskom jeziku i pismu. Nakon završetka obrazovanja na manjinskom programu i dobivanja dvojezične diplome, učenici bez ikakvih problema mogu nastaviti svoje obrazovanje na školama i fakultetima u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji, te imaju neometani pristup zapošljavanju. Ovom modelu školovanja do sada se priključio najveći broj učenika u Republici Hrvatskoj od 1998. godine, nakon mirne reintegracije. Školovanje po modelu A se za sada odvija u brojnim osnovnim i srednjim školama na istoku Republike Hrvatske, te u jednoj srednjoj školi u Gradu Zagrebu. Pokretanje modela A moguće je u svim sredinama i svim školama u kojima se prijave učenici i iskazuju interes za obrazovanjem na srpskom jeziku i pismu.

MODEL B

U modelu B nastava se izvodi dvojezično. Prirodna skupina predmeta uči se na hrvatskom jeziku, a društvena – nacionalna skupina predmeta (srpski jezik i književnost, zemljopis, povijest, likovna i glazbena kultura) na jeziku i pismu srpske nacionalne manjine. Učenici ovaj oblik nastave pohađaju u redovnim obrazovnim ustanovama. Predmete iz tzv. nacionalne skupine predmeta slušaju u posebnim odjelima, odnosno skupinama. Ovaj model školovanja je za sada pokazao najmanji odziv učenika. Pokretanje modela B moguće je u svim sredinama i svim školama u kojima se prijave učenici i iskazuju interes za obrazovanjem na srpskom jeziku i pismu.

MODEL C

Model C po kojemu se nastava izvodi na hrvatskom jeziku uz dodatnih dva do pet školskih sati namijenjenih njegovanju

jezika i kulture srpske nacionalne manjine. Dodatna satnica u trajanju od najmanje dva, a najviše pet školskih sati tjedno obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, zemljopisa, povijesti, glazbene i likovne umjetnosti. Ovaj model nastave na srpskom jeziku i pismu provodi se u redovnim školama, a samu nastavu nastavnog predmeta *Srpski jezik i kultura* moguće je provoditi u kombiniranim odjelima. Model C obrazovanja na srpskom jeziku i pismu ima veliku perspektivu i iz godine u godinu bilježi sve veći broj roditelja i učenika koji su prepoznali kvalitetu ovog oblika nastave. Učenici kroz model C proširuju svoja znanja o jeziku, pismu i kulturi svog naroda, a dosadašnja praksa je potvrdila da ovaj oblik nastave ne predstavlja dodatno opterećenje za učenika. Ovaj oblik nastave uglavnom se provodi za sada u osnovnim školama širom Baranje, Korduna, Banije, Like, Dalmacije i zapadne Slavonije. Učenici se tijekom cijele školske godine i u bilo kojoj godini školovanja mogu priključiti ovom obliku nastave. Potrebno je zatražiti u matičnoj školi *Anketu o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalne manjine*, ispuniti je i predati. Pokretanje modela C moguće je u svim sredinama i svim školama u kojima se prijave učenici i iskažu interes za obrazovanjem na srpskom jeziku i pismu.

Osim ova tri modela za srpsku nacionalnu manjinu organiziraju se i posebni oblici nastave (ljetne i zimske škole, dopisno-konzultativna nastava / nastava na daljinu, seminari za učitelje). Posebni oblici nastave namijenjeni su svim učenicima koji iz objektivnih razloga ne pohađaju niti jedan od oblika nastave u redovnim školama (npr. disperzivnosti stanovanja, strah, nelagoda, bojazan od neprihvatanja okoline). Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira organiziranje i provođenje posebnih oblika nastave za srpsku nacionalnu manjinu.

LJETNA ŠKOLA SRPSKOG JEZIKA I KULTURE SAVA MRKALJ

Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta* počevši od 1996. godine provodi Ljetnu školu srpskog jezika i kulture za učenike osnovnoškolskog uzrasta. U sklopu sedmodnevnog programa Ljetne škole učenici imaju priliku proširiti svoja znanja iz područja srpskog jezika i književnosti, geografije, povijesti, likovne i glazbene kulture, dobro svladati ćirilčno pismo te sudjelovati u aktivnostima poput škole plivanja, folklornoj aktivnosti, likovnoj radionici, radionici kaligrafije i sportskim natjecanjima. Zainteresirani učenici za ovakav oblik dodatne nastave sve potrebne informacije o Ljetnoj školi mogu dobiti na internetskoj stranici SKD *Prosvjeta* (www.skd-prosvjeta.hr) na kojoj se i objavljuje Javni poziv za prijavu učenika u Ljetnu školu srpskog jezika i kulture *Sava Mrkalj*. Ljetnu školu srpskog jezika i kulture je osnovala i pokrenula SKD *Prosvjeta* te je ona u potpunosti besplatna za sve polaznike. Kroz godine rada i održavanja Ljetnu školu su sufinancirali Ministarstvo znanosti i obrazovanja, nadležna ministarstva Republike Srbije, Grad Zagreb i Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Zagreba.

DOPISNA NASTAVA SRPSKOG JEZIKA I KULTURE

Dopisna nastava srpskog jezika i kulture u organizaciji SKD *Prosvjeta* odvija se od 2001. godine kada je i samo nadležno Ministarstvo uvidjelo potrebu uvođenja dodatnih i specifičnih oblika nastave srpskog jezika i kulture. U dopisnu nastavu srpskog jezika i kulture mogu se priključiti svi učenici osnovnoškolske dobi u čijim osnovnim školama nije organiziran niti jedan od osnovnih redovnih oblika školovanja na srpskom jeziku i pismu (model A, B ili C) ili se iz objektivnih razloga ne mogu priključiti nastavi srpskog jezika u samoj školi (udaljenost od škole, opterećenost izvannastavnim aktivnostima i slično). Učenici se mogu prijaviti tijekom cijele

le školske godine. Dopisna nastava srpskog jezika i kulture je u potpunosti besplatna za učenike, a prema želji i mogućnosti učenika može se odvijati putem interneta (e-learning) ili klasičnim putem pisama i slanja nastavnih sadržaja i zadataka poštom kako bi učenici imali priliku uz novostečeno znanje i usavršiti ćirilično pismo. Učenici koji su polaznici dopisne nastave srpskog jezika i kulture imaju prednost prilikom prijave u Ljetnu školu srpskog jezika i kulture *Sava Mrkalj*. Ministarstvo znanosti i obrazovanja je nakon dugog niza godina 2016. godine prestalo sufinancirati ovaj oblik nastave, a zbog potrebe na terenu kompletnu dopisnu nastavu financira SKD *Prosvjeta* te je ona besplatna za sve učenike.

Poštovani roditelji i učenici,

Pozitivnim zakonima Republike Hrvatske svim pripadnicima nacionalnih manjina, pa tako i naše srpske, omogućeno je obrazovanje na materinskom jeziku i pismu. U cilju očuvanja jezične i kulturne posebnosti našeg naroda, pozivamo vas da iskoristite to pravo i omogućite svojoj djeci da nauče više o sebi i narodu kojem pripadaju. Nadamo se da smo vam uspjele približiti mogućnosti obrazovanja srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Pozivamo vas da nam se za sve dodatne informacije slobodno obratite.

Stojimo vam na raspolaganju.

Vaša SKD *Prosvjeta*.

Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*
Centar za obrazovanje *Sava Mrkalj*
01/4872-456
cosavamrkalj@gmail.com

